

דף מ.

עין משפט א.

יו"ד סימן רפז סעיף כט.נח

כט. פב. ישראל שבא על שפחה כנענית אפי' היא שפחתו הולד עבד ז', וי"א דאם בא על שפחתו או קידשה הולד בן חורין ח לכל הדברים. וי"א שאע"פ שלשאר הדברים דינו כבן חורין אינו מותר בבת חורין עד שיקבל גט שחרור ט'.

נח. סז. הכותב שטר אירוסין לשפחתו, אע"פ שאמר לה צאי בו לחירות והתקדשי בו אין זה לשון שחרור, ואינה מקודשת ולא משוחררת. הגה: אבל אם אמר לה התקדשי בלבד, אמרינן ודאי שחררה וחלו הקידושין.

עין משפט ב.ג.ד.

יו"ד סימן רפז סעיף ע

ע. פג. עבד שהשיאו רבו בת חורין או הניח לו רבו תפילין בראשו י, או שאמר לו רבו לקרות ג' פסוקים בספר תורה בפני הצבור, וכיוצא בדברים שאינו חייב העבד בהם אלא בן חורין, יצא בזה לחירות וכופין את רבו לכתוב לו גט שחרור.

ע. פד. האדון שלקח הלואה מעבדו, או שעשה עבדו אפוטרופוס, או שהעבד הניח תפילין בפני רבו, או שקרא ג' פסוקים בתורה בצבור בפני רבו, או נשא בת חורין לפניו ולא מיחה בו, לא יצא לחירות כ'.

ז. רמב"ם ריש פ"ט מעבדים ממשנה יבמות כ"ב ע"א, ובקידושין ס"ו ע"ב. ודוקא בא עליה בסתם, אבל אם משמע ממעשיו שבא עליה לשם אישות הולד בן חורין, וכן משמע מהרב המגיד. ש"ך ס"ק פ"ח.
ח. טור ממשמעות הגמ' בגיטין מ' ע"א, וכ"כ הרי"ף ביבמות בשם מקצת הגאונים, ודעתם דסתמא בא עליה לשם אישות שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והתכוון לשחררה, דאם לא כן עביד איסורא. ש"ך ס"ק פ"ט.
ט. דהגם שלענין ממון אזלינן בתר אומדן דעתו להפקיעו, מ"מ לענין איסורא לא אזלינן בתר אומדן דעתו. ש"ך ס"ק צ'.
י. מימרא דר' זירא בגיטין ל"ט ע"א וע"ב.
כ. שם מברייתות.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלהוד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

אה"ע סימן ד פעיף יב

יא.יב. י. עבד שהוטבל לשם עבדות^ל אסור בישראלית. וה"ה ישראל בשפחה ואפי' היא שפחתו. ולאחר שיחרורו של העבד או השפחה הרי הם כישראל, ובעינן שיכתוב להם גט שיחרור.

י"ד סימן רפז פעיף עז

עין משפט ה.ו.

עז. צב. ציוה בשעת מיתתו פלונית שפחתו אל ישתמשו בה יורשים, הרי זו שפחה כמו שהיתה ואסור ליורשים להשתעבד בה^מ.

ואם אמר עשו לה קורת רוח כופין את היורשים ואין משתעבדין בה אלא במלאכה שהיא רוצה בה^נ.

הגה: ואין היורשים יכולים למכרה לאחר^ס, בין שאמר אל ישתעבדו בה יורשי או עשו לה קורת רוח.

עז. צג. ציוה ואמר שחררה כופין את היורשים לשחרר אותה^ע.

י"ד סימן רפז פעיף פד

עין משפט ז.

פד. עו. המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור^פ, ואם מת לפני ששחררו, היורש כותב לו גט שחרור^צ.

ל. מגמ' קידושין ס"ט. ובהניח לו רבו תפילין או העלהו לתורה אינו מותר עדיין בבית ישראל ומ"מ חוששין לקידושיו. וה"ה בבא על שפחתו חוששין לקידושין מספק עד שיכתוב להם שטר שחרור.

מ. עיין בחו"מ סוף סימן רכ"ו.

נ. וי"א דאם לא נתקרה דעתה אלא בשחרור כופין אותם לשחררה, והביא הרמ"א דעתם בחו"מ סוף סימן רכ"ו. ש"ך ס"ק צ"ח.

ס. דהלוקח לא יעשה צוואת אביהם, בגאון אות קמ"א, ובמכירתה עוברים על צוואתו.

ע. דקיי"ל מצוה לקיים דברי המת, וכ"כ התוס' בגיטין ל"ט ע"ב.

פ. מימרא דרב ור"י שם בגיטין.

צ. ואם היורש הוא קטן לכאורה מחכה עד שיגדל הקטן ואז יכתוב לו גט שחרור או שמא מעמידים אפוטרופוס והוא משחררו כיון שכבר הוא הפקר.

עין משפט זז.

יו"ד סימן רסז סעיף סג

סג. עה. עבד של ב' שותפין ששחרר אחד חלקו, כופין את השני לשחררו
ק וכותב לו שטר על חצי דמיו.

אם ידע מחבירו שרצה לשחרר חלקו ואז הקדים והקנה חלקו לבנו
הקטן, ואח"כ חבירו שחרר חלקו, אין בי"ד יכולים לכופו לקטן
לשחררו^ר, אבל מעמידין לו אפטרופוס ועושה שומה לעבד ונותן קצת
מהדמים לקטן כדי שיתרצה בשחרורו, וישחררו האפטרופוס^ש בדמים
שקבל הקטן, ויכתוב לו האפטרופוס שטר שחרור על שמו.

ודוקא באופן זה שכוון להפקיע תקנת חכמים^ת, אבל אם מת והניח בן
קטן שירש מחצית העבד, ואח"כ שחרר השותף את חלקו אין מעמידין
אפטרופוס לקטן לשחררו, אלא עובד את עצמו יום אחד ואת הקטן
יום אחד, עד שהקטן יגדל ואז כופין אותו לשחררו.

דף מ:

עין משפט א.ב.ג.

יו"ד סימן רסז סעיף עד

עד. פח. כתב בשטר אעשה פלוני עבדי בן חורין ומסרו לידו לא יצא בזה
לחירות^א, אבל אם כתב עשיתי פלוני עבדי בן חורין או עשוי בן
חורין, או הרי הוא בן חורין או יהיה בן חורין, ומסרו לידו יצא
לחירות^ב.

עד. פט. במה דברים אמורים באדם בריא, אבל בשכיב מרע שאמר בע"פ

ק. ממשנה בגיטין שם בדף מ"א.

ר. דקטן לאו בר כפייה הוא. ש"ך ס"ק פ'.

ש. והב"ח פסק דצריך האב לקנות העבד מן הבן ויתן לו ממעותיו, ואח"כ האב כותב לו
גט שחרור. ש"ך ס"ק פ"א.

ת. כ"כ התוס' והרא"ש שם.

א. מברייטא גיטין מ' ע"ב וכחכמים.

ב. אבל הב"ח פסק דלמעשה אזלינן לחומרא, ואם כתב לשונות אלו הגרועים בשטר אין
רבו יכול לכופו להשתעבד בו, וגם אין כופין את רבו לכתוב לו גט שחרור, ואסור
בבת ישראל ודלא כמ"ש השו"ע דיצא לחירות. ש"ך ס"ק צ"ד.

אחד מהלשונות אלו יצא לחירות^ג וצריך גט שחרור להתיירו בבת ישראל, וכופין היורשים לכתוב לו^ד, ואפי' בריא אם אמר זאת בדרך הודאה יצא לחירות, וצריך גט שחרור וכופין את רבו לכתוב לו גט שחרור.

עין משפט ד.ה.ו.

ח'מ סימן רמה פ"א

א. הכותב בשטר נתתי שדה פלונית לפלוני, או נתתיה לו, או הרי היא שלו, כשיגיע השטר לידו זכה בה^ה.

הגה: אבל בדיבור בעלמא לא זכה בה אלא א"כ קנו מידו, אם לא שאמר בלשון נתתי שזו הודאה די"א דזכה בה^ו.

ב. כתב בשטר אתננו לו^ז, אע"פ שהעידו עליו העדים לא זכה המקבל.

הגה: ואפי' קנו מידו^ח דהוי קנין דברים.

ג. טור בשם הרמ"ה, וכ"כ רש"י בדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי.

ד. וכתב בש"ך בס"ק צ"ה דבב"י כתב שאם מת השכיב מרע א"צ שטר שחרור, וכתב הב"ח דצ"ל שהשו"ע חזר בו ממש"כ בב"י וכן עיקר כמ"ש כאן בשו"ע.

ה. מבריתא מגיטין מ' ע"ב, וכדאמר ר"י שם וכולן בשטר. ורמב"ם פ"ד מזכיה הלכה י"א.

ו. הר"ן בגיטין שם, ועיין בסי' ס' סעיף ו'.

וכתב הפעמוני זהב אחרי שהביא מה שיישב בפ"ת בס"ק א' לחלק דלא יקשה מסימן ס' סעיף ו' ומס' קצ"א שכתב דאף החולקים על הר"ן בלשון נתתי לאו דס"ל דלשון נתתי אין זה לשון הודאה היא אלא דמשמע להו גם לשון הודאה וגם לשון קנייה משום דמצינו בקרא "נתתי כסף השדה" שזה לשון קנייה וכיון שזה ספק, כלל הוא שאמרו המוציא מחע"ה. וכתב דכל זה בטענה בע"פ אבל כשמוציא שטר על חבירו אף שאמרינו בו ג"כ המוציא מחע"ה, מ"מ היכא שנתבטל השטר לגמרי עי"ז, בזה אמרינו יד בעל השטר על העליונה, כמבואר בסי' מ"ב סעיף ט'.

ולפ"ז בסי' ס' איירי בשטר דאם לא נאמר בזה לשון הודאה יתבטל השטר לגמרי וע"כ מהני, אבל כאן בסימן רמ"ה איירי בע"פ, וע"כ כתב הרמ"א י"א דהוא הר"ן דס"ל דגם בע"פ הדין כן. ועיין בפעמוני זהב מה שהקשה על הפ"ת וחילק בדרך אחרת ע"ש.

ז. כחכמים שם בברייתא, דסברי שאין זה אלא כמבטיח שיתננה לו לאחר זמן ובשטר אחר ועדיין לא עשה.

ח. טור בשם הרמ"ה. ובאבהע"ז בסי' נ"א נעלם מהב"י דעה זו. ש"ך ס"ק ב'.

עין משפט ז.

יו"ד סימן רסז סעיף עה

צ. האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין והוא אומר לא עשאני, חוששין שמא זיכה לו ע"י אחר^ט, אבל אם אמר כתבתי גט שחרור ונתתי לו, והעבד אומר לא כתב ולא נתן לי, הודאת בעל דין כמאה עדים והרי הוא עבד^י.

הגה: ולא יכול העבד לחזור ולומר קבלתי.

ואם רבו עומד בדיבורו כופין אותו ומשחררו^כ.

עין משפט זז.

ח"מ סימן רמח סעיף ד

ד. ה. י"א דאם אמר אתננו לו מעכשיו^ל, בין בשטר בין בקנין קנה מיד.
ו. האומר נתתי שדה פלונית לפלוני והמקבל אומר לא נתתה לי, הולכים אחר דברי הנותן דשמא זיכה לו ע"י אחר^מ, וע"כ אין בעל חוב של הנותן גובה מאותה שדה כל זמן שנשאר ביד הנותן ממה לפרוע אבל אם אין לו לפרוע לבעל חובו לא מהני הודאתו לחוב עי"ז לבעל חובו.

עין משפט ט.

ח"מ סימן רמח סעיף ה

ז. אמר כתבתי שדה פלונית לפלוני ונתתי לו בידו השטר, והמקבל אומר

ט. והרי הוא כישאל גמור וחייב במצוות אבל אינו מותר בבת חורין בלא גט שחרור, וגם אסור בשפחה, כ"כ הר"ן, אבל התוס' והרא"ש מפרשים חוששין היינו כמו ודאי, והב"ח כתב דטעמם דהאדון טוען ודאי והעבד לא יודע אין ספק מוציא מידי ודאי ומותר בישראלית, מ"מ הגם שלא צריך גט שחרור צריך טבילה לשם שחרור, שהרי אומר שרבו לא עשהו בן חורין. ש"ך ס"ק צ"ה.

י. והתוס' כתבו טעם לזה דלגבי הרב אין אומרים הודאת בעל דין, שהוא סובר שהעבד קיבל וזכה בו ובאמת לא קיבל גיטו.

כ. טור מהרמ"ה.

ל. מע"ז ע"ב ע"א דאע"ג דאתננו הוי קנין דברים, דזו הבטחה אבל מעכשיו שפיר דמי, וה"ה לשטר שכתב בו מעכשיו בלא קנין קנה.

מ. מבריתא גיטין מ' ע"ב ומיירי שהמקבל רוצה במתנה זו, אלא שאומר האמת שלא נתן לו, וע"ז אמר דא"צ קנין אחר אבל אם המקבל אומר שאינו רוצה במתנה פשיטא דאינו זוכה בה בעל כורחו. כמבואר בסעיף י'.

לא נתתה לי, הרי הודאת בעל דין כמאה עדים^א, והנותן אוכל פירות שדהו, ואם בן המקבל הוא שאמר לא נתתה לאבי שדה זו^ב מניחים הפירות אצל שלישי עד שיתברר הדבר^ג.

עין משפט כ.ל.ג. יו"ד סימן רפז סעיף פח

פא. עבד שעשאו רבו אפותיקי פי' שאמר לבעל חוב לא יהיה לך פרעון אלא ממנו, ואח"כ שיחררו הרי הפקיעו מידי שיעבוד^ה, והרי הוא בן חורין וצריך לשלם לבעל חובו^ז, וכופין לבעל חובו שיכתוב לו ג"כ גט שחרור^ק.

חו"מ סימן קיז סעיף ו

ח. עבד שעשאו רבו אפותיקי מפורש ושיחררו, אע"פ שכתב לו לא יהיה לך פרעון אלא מזה יצא לחירות^י, וכופין את רבו שני ש לשחררו מפני תיקון העולם, כדי שלא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי

ג. שכאן אין לתרץ דבריו שאולי נתן וזיכה לו ע"י אחר שהרי אומר "נתתי בידו", ומה שלא הולכים אחר הודאת הנותן, די"ל כיון שהיה טרוד בנתינתו טעה וסבר שכבר נתן לו בידו. סמ"ע ס"ק ח'.

או משום דהנותן הוא מוחזק. ביאורים ס"ק א'.

ס. והיינו שאומר הייתי במעמד זה ולא נתתה בידו אבל בלא אותו מעמד שמא נתן בידו לאביו. סמ"ע ס"ק י"א משו"ע סעיף ו'.

ע. דשם טעה וסבר שלא קיבלו אביו לידו וכבר קיבלו. סמ"ע ס"ק י'.

פ. ממשנה שם בדף מ' ע"ב, דהקדש וחמץ ושחרור מפקיעין מידי שיעבוד.

צ. כרשב"ג שם דמחייב מזיק שיעבודו של חבירו דדינא דגרמי הוא.

ק. מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה. שם במשנה.

ר. ממשנה וגמ' בפ' השולח גיטין מ' ע"ב ורמב"ם פי"ח ממלוה הלכה ו' וכתב ה"ה דהרמב"ם פסק כרשב"ג וכאוקמיתא דרב שם וכן הוא עיקר בנוסח ההלכות, וכ"כ הר"ן וכתב דבמשנה משמע שאירי באפותיקי מפורש מדהצריכו למשחרר לכתוב למלוה שטר אחר, ואם בסתם הרי משועבדים לו כל הנכסים של הלוה.

והטעם שיצא לחירות הגם שהוא אפותיקי מפורש משום. דשיחרור מוציא מידי שיעבוד והרי אין למלוה עליו אלא שיעבוד. סמ"ע ס"ק כ'.

ש. שם במשנה וכרשב"ג ורבו שני היינו זה שנעשה לו אפותיקי מפורש.

אתה, ובעל חוב חוזר וגובה חובו מהלוה^ה, וכותב לו שטר וטורף מזמן השטר.

ח"מ סימן קיז סעיף ז

עין משפט ט.

ז. ט. איסור הנאה מפקיע מידי שיעבוד^א, כמו קדושת הגוף, וכגון בגד שפרסו אותו על המת על דעת שיקבר בו אין הבע"ח גובה ממנו.

הגה: אבל קדושת דמים אינו מפקיע מידי שיעבוד, אלא יפדנו^ב המלוה בדבר מועט שלא יאמרו הקדש יצא לחולין בלא פדיון, ודמי הפדיון יוסיף על החוב ויגבנו מן הלוה.

הגה: גם בקדושת הגוף לא יכול לאוסרן על המלוה לבד, לומר יהיו נכסי קונם על פלוני אלא א"כ אסרן על כל העולם^ג, ויש חולקין.

יו"ד סימן רסז סעיף פה

עיין לעיל עין משפט כ.ל.ג.

ת. הגם שהשיחרור מפקיע מידי שיעבוד והוי כשטפה נהר דפטור מחובו, מ"מ חייב מדין מזיק וע"כ גובה חובו מהלוה ומ"מ כיון ששטר זה כבר נפרע כאפותיקי מפורש ושטפה נהר ע"כ כותב לו שטר אחר מזמן החדש. כ"כ הטור בסעיף ו'. ודומה לזה כתב המחבר בסי' ס"ו סעיף ל"ה במוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול. סמ"ע ס"ק כ"א.

א. מיבמות ס"ו ע"ב מרבא ההוא איצטלא דפרסוה אמיתנא. וכפי' רש"י שם דתכריכי המת אסורים בהנאה. ובעינן על דעת שיקבר עמו אבל מכח יחוד לבד לא נאסר, דקימ"ל כרבא דאמר בתיק של תפילין צר ביה ולא אומיניה, או הזמינו ולא צר בו לא נקדש. סמ"ע ס"ק כ"ג.

ב. ודוקא בהקדש בדק הבית, אבל הקדש בזמן הזה סתמו לעניים ואין צריך שום פדיון. כ"כ במבי"ט ח"א סי' רע"ד. ועיין בפעמוני זהב.

ג. וכיון שלא אסרן על כל העולם לא חל, ומנדים הלוה עד שישאל על נדרו ויתירו לו, ואפי' נדר על דעת רבים יש לו התרה, שהרי דבר מצוה הוא פריעת בעל חובו כ"כ הריטב"א ביבמות ס"ו ע"ב שם. והחולקין שהם הנ"י בשם ר"ת והר"ן בפ' אע"פ בכתובות ס"ל דאף שאסרן על המלוה בלבד הן אסורין. סמ"ע ס"ק כ"ד.